

Egres Dorottya

„Trágárka” a politikai elit ellen

A politikai modortalanság diszkurzív szankcionálása Nagy Blanka ügyében

A gimnazista Nagy Blanka trágár kifejezésekkel üzent a hatalmon lévő politikai elitnek a túlóratorvény ellen rendezett tüntetésen 2018-ban Kecskeméten. Írásomban a politikai kommunikáció területén azonosítható normasértő modortalanság egy esetét tárom fel, kitérve a diszkurzív szankcionálás szituatív és kontextusfüggő jellegére, valamint a politikai elköteleződések általi vezéreltségére. A keretelemzés módszertanát alkalmazva azt vizsgálom, hogyan keretezik és szankcionálják diszkurzív módon a szónoklatot egyrészt a legolvasottabb online sajtóorgániumokban, másrészt azok közösségimédia-oldalain, a megosztott cikkekhez fűzött kommentekben. Kutatásom eredményei szerint a pozitív keretezés esetében a modortalanság támogatása a szónoklat címzettjeihez köthető, a negatív keretezés esetében az elutasítás elsősorban a szónok személyére vezethető vissza.¹

Kulcsszavak: diszkurzív szankcionálás, hírmédia, keretelemzés, közösségi média, modortalanság, Nagy Blanka, trágárság, politikai kommunikáció

Bevezetés: Trágárság a politikai kommunikációban

A trágár szavakat tartalmazó szónoklatok és megjegyzések, illetve a politikai modortalanság megannyi példáját tudnánk felsorolni az utóbbi évekből: felidézhetjük az úgynevezett G-napot, amikor Simicska Lajos üzletember a „geci” kifejezéssel illette Orbán Viktor miniszterelnököt, de Gyurcsány Ferenc egykori miniszterelnök színpalak mögötti „elkúrtuk” kijelentése is említésre méltó. A modortalan politikai kommunikációba beletartozhatnak tiszteletlen, becsmérlő, lekicsinylő, sértő és egyéb megjegyzések, de a verbális megnyilvánulásokon túl megjegyezhetjük például a középső ujjat felmutató gesztust is (Szabó & Farkas 2021). Modortalan megnyilvánulásokat továbbá a politikai kommunikáció mindhárom hagyományos szereplőjétől tapasztalhatunk, tehát politikusoktól és állampolgároktól egyaránt, valamint a különböző médiatartalmakban is. Ezzel egyetemben tapasztalhatjuk a modortalanság diszkurzív szankcionálást is, újfent a politikai kommunikáció mindhárom szereplőjétől. Politikusok, sőt egész pártok fordulnak egymás és szavazóik ellen, a pártos média pedig saját állásfoglalása kíséretében ad hírt az eseményekről.

Írásom témája Nagy Blanka kiskunfélegyházi gimnazista trágár kifejezéseket tartalmazó szónoklata, amely a túlóratorvény elleni, Kecskeméten 2018 decemberében megrendezett tüntetésen hangzott el.² A két kutatási kérdésem pedig a következő: *Hogyan keretezik a gimnazista felszólalását a hírmédiában és a hírmédiumok által a Facebookon megosztott cikkekhez kapcsolódó kommentekben? Hogyan szankcionálják diszkurzív módon a gimnazista felszólalását a hírmédiumok és a kommentelők?* Írásomban először bemutatom Nagy Blanka beszédének részleteit, valamint az azt követő események sorozatát. Ezt követően pozicionálok a gimnazista felszólalását a politikai modortalanság elméletében, kitérve a szándékosság és a diszkurzív szankcionálás szituatív és kontextusfüggő jellegére. A vizsgálati anyag és a keretelemzés módszertanának ismertetése után előbb

1 A kutatás az „Expresszív politikai kommunikáció” (NKFIH FK_131990) projekt támogatásával készült.

2 Nagy Blanka beszéde – Kecskemét, 2018. XII. 21., https://www.youtube.com/watch?v=pVIC9fvALnw&ab_channel=TamasSZERB.

a sajtóorgánumban azonosítható pozitív, semleges és negatív keretezést, valamint a média részéről történő diszkurzív szankcionálás jellegzetességeit vizsgálom, majd a híryanagok közösségi médiában megosztott posztjaihoz fűzött kommenteket elemzem.

A kutatásom eredményei szerint a pozitív keretezés esetében a modortalanság támogatása a szónoklat címzettjeire vezethető vissza, a negatív keretezés esetében a diszkurzív szankcionálás pedig elsősorban a szónok személyére. A trágár kifejezések használatának elítéléséhez a médiában Nagy Blanka iskolai teljesítménye, az állampolgárok által írt kommentekben pedig a tanuló élet- és munkatapasztalatának hiánya társul. Az eredmények relevanciája egyrészt megmutatkozik abban, hogy a média keretezése és beszédmódja miként tükröződik a posztokhoz fűzött kommentekben, másrészt abban, hogy a politikai kommunikáció különböző ágensei milyen indokokra hivatkozva minősítik normasértőnek az egyes megnyilvánulásokat.

Szabó Gabriella és Farkas Xénia (2021) a politikai modortalanság elméleti alapjait tárgyaló tanulmányában kijelölte a lehetséges empirikus elemzések kereteit, illetve azt, hogyan lehetne a modortalanság politikai kommunikáció kutatását – egyebek között kommunikációtudományi megállapításokra támaszkodva – továbbfejleszteni. Elemzésem célja egy esettanulmány bemutatásán keresztül hozzájárulni a modortalanság és a politikai kommunikáció komplex kapcsolatának kutatásához, tehát egy változatos diszkurzív módokon szankcionált eset visszajáról történő felfejtése alapján hozzátenni a politikai modortalanság szakirodalmához.

„Üzenem annak a bajszos fasznak...”: Nagy Blanka szónoklata a kecskeméti tüntetésen

2018. december 20-án Kecskeméten tüntetést tartottak a túlórátörvény ellen. A tüntetésen felszólalt Nagy Blanka 19 éves kiskunfélegyházi gimnazista, a Móra Ferenc Gimnázium tanulója. Beszéde arról vált ismertté, hogy lezárásként azt üzentte „annak a bajszos fasznak és az összes fideszes képviselőnek – legyen kecskeméti, félegyházi, szegedi vagy bárhonnán –, hogy álljon hátrébb eggyel, és bassza arcon magát”. Emellett a Fideszt „undorító, alattomos, ocsmány és fertőző járvány”-nak nevezte, valamint azt állította, hogy „ez az undorító tolvajbanda, ez a mocskos oligarchakormány bezsebeli magát a nyugdíjas éveire, maga meg nyugdíjasként csak nyomorogni fog”.³

A gimnazista felszólalása azonban nem lett a politikai vagy a médianapirend domináns eleme a tüntetést követő napokban – Magyarország legolvasottabb online sajtóorgánumai közül egyedül a 444 adott róla hírt az esemény másnapján. Nagy Blankáról és felszólalásáról akkor kezdett el aktívabban cikkezni a média, amikor a Móra Ferenc Gimnázium január 8-án nyilatkozatot adott ki, amelyben elhatárolódott a lány szónoklatától. Az iskola közleményének szó szerinti idézését azért tartom fontosnak, mert rámutat vizsgálatom központi kérdésére, a beszédesemény stílusáról alkotott ítéletek és a beszéd tartalmának kapcsolatára. Az iskola Facebook-oldalán írta meg, hogy „tiszteletben tartja a véleménynyilvánítás és a politikai hovatartozás szabadságát ... azonban elhatárolódik a rendezvényeken bármely tanulónk által képviselt méltatlan retorikai stílustól, és kommunikációtól”.⁴

Úgyszintén 2019 januárjában jelent meg egy cikk a 24.hu hírportálon,⁵ amelyben a Klubrádió egyik adásáról számoltak be. A Klubrádió *Szósztátyár* című műsorának adásában Kálmán László és Nadasdy Ádám nyelvészek Egressy János nyelvészhallgató társaságában a trágárság témáját boncolgatták, Nagy Blanka ügyének apropóján. A hallgató ekkor leplezte le a gimnazista beszédének egyik trágár részletéről, hogy az nem más, mint egy filmes utalás egy adott célközönségnek. Az „álljon hátrébb eggyel, és bassza arcon magát” (“Take a step back and literally fuck your own face!”) hangzatú felszólítás ugyanis a Trópusi vihar (*Tropic Thunder*) című filmben hangzott el, méghozzá a Tom Cruise által alakított rendező karakterétől, egy érzelmileg felhevült pillanatban.

3 444: Gimnazistától ilyen dühös beszédet még nem hallhattunk a Fideszről, 2018. XII. 21., <https://444.hu/2018/12/21/gimnazistától-ilyen-duhos-beszedet-meg-nem-hallhattunk-a-fideszről>.

4 Index: Elhatárolódott tanulójuk tüntetésen elhangzott felszólalásától a kiskunfélegyházi iskola, 2019. I. 8., https://index.hu/belfold/2019/01/08/elhatarolodott_tanulojuk_nagy_blank_tuntetes_felszolalasa_kiskunfelegyhazai_iskola/.

5 24.hu: Nagy Blanka egy kultfilmből idézett Ádernek, 2019. I. 17., <https://24.hu/belfold/2019/01/17/nagy-blanka-egy-kultfilmbol-idezett-adernek/>.

A diák azt állította, hogy az utalás a tüntetés fiatalabb közönségének szólt, akik körében a Ben Stiller és Robert Downey Jr. főszereplésével készült alkotás kultuszfilmmé nőtte ki magát 2008-as megjelenése óta.

2019 januárjában nemcsak a gimnázium állásfoglalását ítélték hírértékűnek az online sajtóorgánumok. Egy héttel később Bayer Zsolt saját műsorában fogalmazta meg véleményét a tanulóról. Bayer Zsolt publicista, az Echo TV-n futó *Bayer Show* házigazdája, a Fidesz egyik alapítója, a Magyar Érdemrend lovagkeresztjének tulajdonosa. Bayer Zsoltról ismert, hogy évek óta szokása olyan stílusban nyilatkozni közügyekről és közéleti szereplőkről, amely sokak számára sértő a vulgáris és trágár kifejezések miatt.⁶ A publicista január 13-ai műsorában úgy fogalmazott, hogy: „Ő a mi kis Blankánk, a jövő politikusszönya, ugye, aki ha gimnazista, akkor maximum 18 éves lehet, és már egy igazi, kretén, barom állat. És még csak 18 éves!”

Szintén január 15-én jelent meg a konzervatív bulvárlap, a Ripost címlapján a hír, miszerint „Több tárgyból bukásra áll, gyakran lóg az iskolából a mocskos szájú diáktüntető”.⁷ A cikkben ugyan nem közölték az információ forrását, de a hírt átvették egyéb kormányközeli lapok is, mint például az Origó. Nagy Blanka tagadta a vádakat, illetve azt állította, hogy bizonyítványát tudja felmutatni bizonyítékként. A kormánykritikus média szerint ez az akció politikai támadásként és karaktergyilkossággként, a gimnazista lejáratásaként volt értelmezhető.⁸ Nagy Blanka később perre vitte a rágalmozás ügyét, és több kormánypárti, a hírt átvevő sajtóorgánumnak kártérítést kellett neki fizetnie.

Modortalanság a politikai kommunikációban

Nemcsak a politikusok és az üzletemberek részéről tudunk példákat hozni modortalan politikai kommunikációra. Érdekes szót ejteni a magyar politikában megjelenő fiatalok diáktüntetőkről is, ugyanis a fiataloknak egyrészt az erőteljes részvétele a politikában, másrészt a politikai apátiájuk időről-időre témává válik. Éppen Nagy Blanka kecskeméti felszólalásának apropóján gyűjtötte össze a hvg.hu az elmúlt évek emlékezetesebb eseteit, részletezve a diáktüntető aktivizmusával kiváltott politikai reakciókat az egyes pártok, kormányok részéről.⁹ Kiemelték, hogy a nyilvános szónoklatok és az egyéb politikai felhangú cselekedetek megítélése a politikai elköteleződés szempontjából megosztó, valamint politikai önvédelmet indít el még a legmagasabb hatalmi pozícióban lévők esetében is. A politikai önvédelem pedig diszkurzív szankcionálással társul. A szakirodalomban is olvasható, hogy a politikai ellenoldal felől érkező modortalanságot más mércével mérjük, arra érzékenyebbek vagyunk (Szabó & Farkas 2021).

A modortalan kifejezésmód a legtöbbször arra vezethető vissza, hogy a megnyilatkozó ignorálni, bántani, megalázni szándékozik nyilatkozatának alanyát, általánosságban véve a tekintélyét kívánja megkérdőjelezni (Szabó & Farkas 2021). Kutatásomban a politikai kommunikáció hagyományos szereplői közül a civil ágensre fókuszálok, illetve egy olyan esetre, amelyben az ágens a nyilvánosság előtt folytatott modortalan politikai kommunikációt, és amelynek célszemélyei vezető politikusok voltak. Nagy Blanka felszólalása aszimmetrikus kommunikációs helyzetként (Szabó & Farkas 2021) értelmezhető, ugyanis ő hatalmi szempontból hátrányos helyzetben van a beszédének alanyaihoz, de még Bayer Zsolthoz képest is. A civil megszólalók nyilvánosság előtti modortalansága sok esetben arra vezethető vissza, hogy céljuk a politikai mozgósítás. Ebből a szempontból előnyösnek tekinthető modortalan nyilatkozatuk, ugyanakkor fennáll annak a veszélye – ahogy ezt Nagy Blanka és egyéb civil aktivisták esetében is tapasztalhattuk –, hogy politikai támadás célpontjává válnak.

6 Keresztény Értelmiségiek Szövetsége: Személyesen Bayer Zsoltnak, 2017. VII. 28., <https://www.keesz.hu/szemelyesen-bayer-zsoltnak>.

7 Ripost: Több tárgyból bukásra áll, gyakran lóg az iskolából a mocskos szájú diáktüntető, 2019. I. 15., <https://ripost.hu/politik/bozot/tobb-targybol-bukasra-all-gyakran-log-az-iskolabol-a-mocskos-szaju-diaktunteto-287542/>.

8 Mércé: Nagy Blanka ötös témazáróval vágott vissza a kormány médiának, 2019. IV. 2., <https://merce.hu/2019/04/02/a-pertvesztett-kormanymedia-nagy-blanka-ellenorzojebol-kozol-reszleteket/>.

9 Hvg.hu: Összeomlás, mellőzöttség, fideszes karrier? Mi vár Nagy Blankára? 2019. I. 23., https://hvg.hu/itthon/20190123_Iskolavaltas_mellozottsag_fideszes_karrier_mi_var_Nagy_Blankara.

A politikai modortalanság kategorizációjának szempontjából felmerül a kérdés, hogy vajon a gimnazista beszéde szándékos kommunikációs aktusnak tekinthető-e. Szabó és Farkas (2021) a normák megsértésének négy forgatókönyvét különíti el: az egyikbe tartoznak azon szándékolt és szélesebb nyilvánosságnak címzett kijelentések, amelyek esetében a beszélő tudatában van a normasértés tényének. Ebből kifolyólag a beszélőről feltételezhető, hogy stratégiai megfontolásból cselekszik, a közönségéből érzelmeket akar kiváltani, ahogyan maga megfogalmazza érzéseit. Egy másik típus esetében a sértett fél felszólalásából bontakozik ki a normasértés megvitatása, amelyet a modortalanságot kifejező beszélő elutasít. A Nagy Blanka kecskeméti beszédéről szóló híradásokat olvasva megállapítható, hogy a politikai kommunikáció érintett szereplői a szándékoltság kérdésében eltérő álláspontokat alakítanak ki. A gimnazista maga úgy nyilatkozott, hogy őt csak az érzelmek ragadták el, trágár megjegyzéseit nem tervezte meg előre, ugyanakkor a kormányközeli média arról cikkezett, hogy a lány már egy korábbi tüntetésen is ugyanazokat a kijelentéseket, csak más címzett irányába tette a nyilvánosság előtt.¹⁰ Fontos továbbá azt is megjegyezni, hogy Nagy Blanka és a beszéd minősített címzettjeinek esetében nem a sértett felek követelték meg a normasértés beismerését és a bocsánatkérést, tehát nem maga Áder János, hanem a címzettekhez politikailag közel álló Bayer Zsolt fogalmazott meg hasonló stílusú ellentámadást. A gimnazista beszédére utólag visszatekintve persze könnyű lenne azt mondani, hogy az szándékos volt, egy bizonyos választott stratégia része, hiszen az utóbbi években láthattuk, ahogyan Nagy Blanka elindította politikai pályafutását. Ennek alapján azonban téves lenne megállapítani, hogy milyen motivációkkal bírt a diáktüntető 2018 decemberében, és a trágár kifejezések nem csak a lelkiállapotáról vagy hirtelen felindulásáról árulkodtak.

Ennek a kutatásnak azonban nem célja az, hogy pszichológizáló magyarázatot adjon Nagy Blanka kommunikációs aktusára. Ehelyett a reakciók vizsgálatára helyezem: a trágár beszédnek a média és az állampolgárok általi keretezésére, valamint annak diszkurzív szankcionálására. A politikai kommunikáció szereplőinek részéről történő megítélés mindenképpen szituatív és kontextusfüggő (Herbst 2010, Benson 2011: 26), ahogyan ezt majd a szankcionálás módjainak esetében látni is fogjuk. A kontextusfüggés azt jelenti, hogy nem a kutatói normativitás határozza meg a normasértés tényét és módját, hanem a közösség reakcióinak feltárásán keresztül válik elemezhetővé. A közösségi bírálatot nemcsak a bírálók személye, hanem az is befolyásolja, hogy ki volt a megszólaló, hol és mikor (mire adott válaszként) hangzott el a beszéd. A média és a Facebookon kommentelők értékítéletét továbbá meghatározza az is, hogy milyen politikai korszakban van Magyarország; a kontextust a két ciklus óta kétharmaddal kormányzó pártszövetség, illetve az erre válaszként született szintén trágárnak mondható OIG mozgalom jelenti.

A vizsgálati anyag és a módszertan: keretelemzés

Kutatásomban a keretelemzés módszertanával vizsgálom a hírmédiában megjelent cikkeket és a sajtóorgánumok Facebook-oldalain megosztott cikkekhez fűzött kommenteket. Elemzésemhez azokat a hírportálokat választottam ki, amelyek Nagy Blanka felszólalásának idején Magyarország leglátogatottabb online hírmédiáiban között szerepeltek.¹¹ A leglátogatott hat hírportál a következő: Index, 24.hu, Origó, hvg.hu, 444.hu, atv.hu; ezek közül egyetlen egy tekinthető a vizsgált időszakban kormánypártinak (Origó).¹² A hírmédiák weboldaláról azokat a 2018. december 20-a és 2019. január 31-e között megjelent cikkeket válogattam ki, amelyek tartalmazták a 'Nagy Blanka' kifejezést. A hat hétre kiterjedő megjelenések kiválogatása összesen 44 cikket eredményezett. Ezek közül azonban nem került mindegyik cikk megosztásra a hírmédiák Facebook-oldalain, ezért a kommentek összesen 40 bejegyzés alól származnak.

Keretezni egy témát annyit tesz, mint a valóság egy aspektusát kiugróvá tenni. A keretek megfogalmazzák, mit tekintünk problémának, azonosítják a probléma okait és következményeit, morális értékítéleteket tesznek, valamint

10 Origó: Kiderült: egy előző tüntetésen szó szerint ugyanazt az ocsmány kifejezést használta Trágárka, 2019. I. 25., <https://www.origo.hu/itthon/20190125-nagy-blanka-minosithetelen-hangnem.html>.

11 A Digitális Közönségmérési Tanács adatai alapján, <https://dkt.hu/>.

12 A magyar média elmúlt tíz éve, 2020. <https://atlo.team/media2020/>.

megoldást kínálnak fel a problémára (Entman 1993). A keretelemzés a médiakutatás területén kívül számos diszciplínát hódított meg, úgymint a nyelvészetet, a politikatudományt, a public relations-t és a társadalmi mozgalmak elméletét (Van Gorp 2007). A keretelemzés által meghódított diszciplínák változatossága módszertani sokféleséget eredményezett, amely sokszínűség a keretek konceptualizálásában és operacionalizálásában érhető tetten.

Dietram A. Scheufele (1999) létrehozott egy tipológiát, amely a keretek konceptualizálási és operacionalizálási változatosságát rendszerezi. A tipológiába rendezés két dimenzió mentén történik: először is a keretezési folyamat besorolása alapján (médiatartalmak elemzése vagy a médiatartalmakat fogyasztók interpretációjának vizsgálata), másodsor pedig a keretek mérése nyomán (független vagy függő változóként való felfogásuk). Az első dimenzióban a média keretei az újságírók hírszerkesztésének feleltethetők meg, a közönség egyéni keretei pedig a befogadói értelmezésnek. Scheufele (1999) tanulmányában Donald R. Kinder és Lynn M. Sanders munkásságát (1990) veszi alapul, akik rámutatnak a keretek felfogásának kettősségére, miszerint a keretek egyaránt módjai a hírek prezentálásának és felfogásának. Kereteknek tekinthetők egyrészt a politikai diskurzusra beágyazott eszközök, másrészt pedig az elme belső struktúrái. Scheufele tipológiájában a média kereteinek vizsgálata elsősorban a szövegben megfigyelhető részekre fókuszál, azaz Kinder és Sander első értelmezésére vezethető vissza, miközben a befogadók keretezésének vizsgálata nagyobb hangsúlyt helyez az egyéni jelentéstulajdonítási folyamatokra, azaz az imént említett második keretfelfogásra. Az üzenetek annál hatásosabbak, minél inkább rezonálnak a média és a közönség értelmezései az adott témában. A függő változókat vizsgáló kutatásokban a hangsúly a keretek kialakulását befolyásoló tényezőkre helyeződik (például a gazdasági és az ideológiai okokra), a független változó elemzése pedig a keretezés hatásaival kapcsolható össze. Scheufele tipológiájának jelentősége abban rejlik, hogy a különböző dimenziók mentén elhelyezkedő kutatások más-más kérdésekre keresik a választ, sokszor eltérő módszertani lépéseket alkalmazva, egymás érvényességére azonban nem cáfolnak rá.

A keretelemzés paradigmájának rendszerezésére tett kísérletek ellenére a módszertant rendszerint a szubjektivitás kritikájával illetik, elsősorban a kvantitatív módszerekkel összehasonlítva. Egy ennél is szélsőségesebb álláspontot képvisel Hans-Bernd Brosius és Peter Eps (1995), akik szerint a keretezés mindössze egy metafora, amely nem fordítható le kutatási kérdésekre. Robert M. Entman (1993) azonban hívta fel arra a figyelmet, hogy a kvantitatív tartalomelemzéssel szemben a keretelemzés alkalmazásával elkerülhető, hogy egy kijelentés pozitív és negatív változatát hasonlóképpen kiugrónak és hatásosnak tekintse a kutató. A keretelemzés érdekessége az interpretációk felfedezésében rejlik, ugyanis a keretek nem kizárólag a szöveg tulajdonságai, hanem a kiugróság a szöveg, a feladó és a befogadó, valamint a kulturális közeg interakciójában értelmezhető. Jóllehet a kiugróság valószínűsége növelhető olyan módszerekkel, mint az információk elhelyezése és ismétlése, értelmezéséhez hozzátartozik azonban, hogy azok illeszkedjenek a befogadó már létező kognitív sémáiba, azaz kereteibe. Paul D'Angelo (2002) érvelése szerint a médiakutatási módszerek kompetitív terepén a keretelemzés küldetése abban áll, hogy egyaránt alkalmazza a tartalomelemzés és a diskurzuselemzés módszereit a keretek azonosításához.

Kutatásomban arra támaszkodom, hogy a keretelemzést mint médiaelemzési módszertant alkalmazva a hírek szerkesztése és értelmezése dinamikus folyamatként fogható fel, amelyben a perspektívák ütközése figyelhető meg. A továbbiakban a vizsgálatom során egyaránt kitérek a Scheufele (1999) által említett első dimenzió egészének elemzésére (a médiatartalmakra és egyéni keretezésekre egyaránt), valamint a második dimenzióban a keretekre független változóként tekintek, azaz arra helyezem a hangsúlyt, hogy a keretezés hatására a politikai kommunikáció szereplői miként vélekedhetnek a modortalanságról.

„Hányas tanuló mondhatja azt a fideszeseknek, hogy basszák arcon magukat?”

– Keretezés a médiában

A hat vizsgált sajtóorgánium cikkei a Nagy Blanka felszólalását követő hat hétben a következő témák köré rendeződtek: a gimnázium elhatárolódott a beszéd stílusától, a kormánypárti média beszámolt az iskolai teljesítményről, Bayer Zsolt válasza, Nagy Blanka válasza Bayer Zsoltnak, Gulyás Gergely szerint arányos volt Bayer reakciója, az ellenzéki női politikusok védelmükbe vették a gimnazistát. Ezen felül a hírmédia beszámolt a túlóratorvény elleni januári tüntetésekről, amely cikkekben visszautaltak a kecskeméti szónoklatra. A vizsgált

periódusban az elemzett médiumok egyikében sem tárgyalták, hogy Nagy Blanka a kecskeméti beszédében mit kritizált a túloratórvényvel kapcsolatban, tehát a tartalomról szóló híradás teljes mértékben a háttérbe szorult a stílusról folytatott diskurzussal szemben. A két kulcsszó, amit tehát szükséges elkülöníteni, a téma és a keret. A keretek strukturálják és szervezik a témákat, illetve az azokról alkotott értelmezéseinket (Pan-Kosicki 1993, Reese 2007).

A médiatartalmak keretelemzése során az operacionalizációt a következőképpen végeztem el: A cikkeket pozitív, semleges és negatív keretekbe soroltam. Ahhoz, hogy a három keret közül minden cikket be tudjak egyetlen keretbe sorolni, egyrészt a szövegben olyan explicit módon azonosítható elemeket kerestem, amelyek a szónoklat trágárságának értékítéletét tartalmazták, másrészt pedig olyan szövegelemeket neveztem meg, amelyek közvetetten hordoznak bírálatot a modortalanságot illetően. Ezen utóbbi elemek közé tartoznak a Nagy Blankára és beszédére utaló elnevezések (például gimnazista, dühös beszéd), valamint a trágár kifejezések idézése és egyéb trágár kifejezések használata. Fontos azonban megjegyezni, hogy a hírmédiának feladata az eseményekről szóló tudósítás, tehát Nagy Blanka trágár kifejezéseinek átvétele nem feltétlenül jelenti azt, hogy a sajtóorgánium normává emelné a modortalanságot.

A médiatartalmak keretelemzésének eredménye szerint mindösszesen két cikk tárgyalta pozitív keretben Nagy Blanka modortalanságát. A pozitív keretezés esetében egyrészt azonosítható a felszólalás explicit támogatása, másrészt pedig a trágár kifejezések átvételéhez társul a kormányközeli média Nagy Blanka elleni támadásának szarkasztikus tálalása. Az első cikk a hvg.hu-n jelent meg „Mi értelme van ennek az egésznek?” címmel 2019. január 20-án.¹³ A cikk fókuszában nem Nagy Blanka története áll, hanem a tüntetések, illetve a rendszer általi hiteltelenítés és ellehetetlenítés. A cikkben elhangzik azonban a kijelentés, hogy „jól tette, amit tett”. A kijelentés ugyan meglehetősen tágra értelmezhető, mégis a kontextus ismeretében vonatkoztatható a kecskeméti tüntetésen elmondott felszólalás támogatásaként. A második pozitív keretezésként azonosított cikk az Indexen jelent meg „Hányas tanuló mondhatja azt a fideszeseknek, hogy basszák arcon magukat?” címmel január 16-án.¹⁴ A cikk beszámol a „propagandalapok” Nagy Blanka elleni „támadásáról”, valamint szarkasztikus hangnemben felhívja arra a figyelmet, hogy a kormánypárti média azt nem közölte, hogy milyen bizonyítvány jogosít fel egy diákot a politikai véleményformálásra. Az Indexen akkoriban szokásos műfaj volt az olvasótábor véleményének felmérése, amikor is szavazásra buzdították az embereket. Nagy Blanka kiemelt médiafigyelmet kapó két trágár kifejezése közül az egyik szerepel a címben („basszák arcon magukat”), a másik pedig a szavazás kérdésében jelenik meg („Milyen bizonyítvánnyal mondhatja azt valaki a köztársasági elnökre, hogy bajszos fasz?”). A sajtóorgánium esetében elmondható, hogy a trágár kifejezéseket idézőjel vagy eufemizálás nélkül vette át, tehát nem tartotta azokat diszkurzív módon szankcionálандónak, továbbá a szarkasztikus hangnem is azt támasztja alá, hogy a médium nem állt ki a gimnazistát elutasítók és támadók mellett.

A negatív keretezést az alapján azonosítottam, hogy a cikkeken explicit módon elítélték Nagy Blanka modortalanságát, valamint a szónoklatot és magát a gimnazistát is becsmérő szavakkal illették. A negatív keretezés kizárólag az Origó, tehát az egyetlen kormánypárti médium cikkeiben került azonosításra, a vizsgált időszakban megjelent, a témát boncolgató mindkét írásukban. A kormánypárti hírportál első megjelent cikke¹⁵ ironizáló hangvételen számol be a gimnazista iskolai teljesítményéről, hivatkozva a Ripost írására. A kecskeméti tüntetésen elhangzott beszéd trágár kifejezéseit eufemizálva idézik („basszák arcon magukat”). A szónoklatot úgy értékelik, hogy a gimnazistának „differenciálatlan trágárságözőn hagyta el a száját”, személyére pedig úgy utalnak, hogy „minden idők legtrágárabb diáktüntetője” és az „immár túlkoros handabandázó”. A hírportál második cikkének témája a beszéd megtervezettsége volt.¹⁶ Értékelésük szerint a „mocskolódo

13 Hvg.hu: Mi értelme van ennek az egésznek? 2019. I. 20., https://hvg.hu/itthon/20190120_Mi_ertelme_van_ennek_az_egesznek.

14 Index: „Hányas tanuló mondhatja azt a fideszeseknek, hogy basszák arcon magukat?” 2019. I. 16., https://index.hu/mindekozben/poszt/2019/01/16/hanyas_tanulo_mondhatja_azt_a_fideszeseknek_hogy_basszak_arcon_magukat/.

15 Origó: Az újabb ellenzéki hős: több tárgyból bukasra áll, és iskolába is alig jár a trágár diáktüntető, 2019. I. 15., <https://www.origo.hu/itthon/20190115-tobb-tantargybol-bukasra-all-folyton-log-az-iskolabol-a-tragar-diaktuteto.html>.

16 Origó: Kiderült: egy előző tüntetésen szó szerint ugyanazt az ocsmány kifejezést használta Trágárka, 2019. I. 25., <https://www.origo.hu/itthon/20190125-nagy-blanka-minosithetelen-hangnem.html>.

szövegéről ismertté vált” gimnazista, a Pesti Srácok idézett elnevezése szerint „Trágárka”, „minősíthetetlen, trágár hangnemben” vitte véghez „tudatos akcióját” Kecskeméten. Összességében tehát megállapítható, hogy az esetet negatívan keretező két médiatartalom a trágár kifejezést eufemizálta (egy betűt egy más karakterrel helyettesített), valamint a beszédet és a beszélőt egyaránt bíráló és elutasító hangnemben mutatta be.

A semleges keretezés értelmében a cikkekben Nagy Blanka felszólalását normává nem emelik, de nem is szankcionálják. A híryanagok jelentős többsége, összesen 40 cikk tárgyalta az eseményt semleges keretben. Idéztek Nagy Blankától, Bayer Zsolttól, illetve egyéb politikusoktól és közszereplőktől (például Gulyás Gergelytől, Bencsik Andrásról, Péterfalvi Attilától) rendszeresen megjelentek a cikkekben – ahogy ez a hírmédia részéről bevett technika, sőt elvárás –, és több cikkben szó szerint, tompítás nélkül idézik a gimnazista két legtrágárabbnak vélt megjegyzését is. Tehát a kétségbe vont kifejezések teljességében való leközlése önmagában nem feltétlenül jelent megerősítést és kiállást Nagy Blanka trágár beszéde mellett, ezért az ezen idézeteket tartalmazó cikkek nem pozitív keretezésként kerültek azonosításra. A gimnazistát és beszédét pozitív színben feltüntető kifejezések hiányában ezek a médiatartalmak semleges keretezésként lettek megnevezve. Az ide sorolt híryanagokban Nagy Blankára „gimnazistaként”, „tanulóként”, „diáklányként” hivatkoznak, aki „dühös” vagy „kemény” beszédet mondott Kecskeméten.

„Beszédstílust miért kritizál az akinek a szájából szar folyik folyamatosan?”:

Keretezés a kommentekben

A kommentek vizsgálata alapján megállapítható, hogy a hozzászólások nagy része – nem meglepő módon – nem Nagy Blankára és modortalanságára vonatkozik, hanem a politikai rendszer és a különböző pártok bírálatát tartalmazza, valamint anekdotikus érvelések kíséretében egymás sértegetését. Ebben a tanulmányban nem tudom a nagyjából 14 ezer kommentet kvantitatív elemzésnek alávetni, ezért a figyelmet a diszkurzív szankcionálást és a modortalanságot érintő jellegzetességekre fordítom. A pozitív, semleges és negatív keretek azonosítása során ugyanazokat az explicit és implicit elemeket kerestem a kommentekben, mint a hírmédia cikkeinek esetében. Elsőrendű volt a trágár szónoklat explicit támogatása vagy elutasítása. Fontos megjegyezni, hogy a kommentekben előforduló trágár kifejezések (akár a gimnazista beszédében előforduló, akár egyéb szavak) nem utaltak arra, hogy a kommentelő elítélné vagy támogatná a történetet, ahogy ez a következő hozzászólás esetében is megfigyelhető: „Annyi esze van, hogy a kancsal ribancból csak a kancsált kéri ki magának”¹⁷ Ez a komment megerősíti a modortalanság megítélésének kontextusfüggőségét.

A hírmédia cikkeivel ellentétben a kommentek sokfélesége rámutat arra, hogy megannyi tényező befolyásolhatja a diszkurzív szankcionálást. A modortalan politikai kommunikáció szakirodalma szerint modortalannak az minősül, amit az egyén annak észlel. Az észlelést pedig befolyásolják olyan tényezők, mint például az illető szociodemográfiai háttere, személyisége, politikai attitűdjei, médiafogyasztási szokásai (Kenski et al. 2020). Ezzel egyetemben nemcsak a befogadó szempontjából egyénfüggő az ítéletalkotás, hanem mérvadó a modortalan megnyilatkozást elkövető szociodemográfiai háttere is – Nagy Blanka esetében kifejezetten a nem, az életkor és az iskolai végzettség. A kommentekben történő keretezés és a diszkurzív szankcionálás vizsgálata alapján a következő tényezők játszhatnak közre a hozzászólásokban azonosítható pozitív, semleges és negatív keretekben: a beszéd nyilvánosság előtt zajlott, a szónok egy fiatal, még tanuló lány volt, aki a hatalmon lévő politikai elit és a kormány intézkedései ellen szólalt fel, és akit később állítólagos iskolai teljesítménye miatt bíráltak. Beszédének egyik címzettje egy közjogi méltóság volt (Áder János), aki Nagy Blankával szemben egy idősebb, több élettapasztalattal bíró férfi.

A hírmédia cikkeiben azonosított negatív keretezés esetében Nagy Blankát és modortalanságát a tanulmányi eredményei alapján ítélik el. Ezzel szemben a kommenteknek elenyésző része foglalkozik a gimnazista állítólagos érdemjegyeivel vagy lógásával, a hangsúly elsősorban tanuló mivoltára helyeződik, másodsorban pedig korára

17 Lásd <https://www.facebook.com/Indexhu/posts/2389472531086038>.

és nemére. A negatív keretezésként azonosítható kommentek döntő többsége azért ítéli el a gimnazistát, mert nem rendelkezik munka-, sőt élettapasztalattal sem: „Ő már csak tudja...gimnazista léttére már annyit,de annyit dolgozott...főleg túlórában...pff..”¹⁸ A kommentek kisebb hányada szintén nem önmagában a trágárságot vagy a munkatapasztalat nélküli, a túlóratörvény elleni nyilvános kiállást ítéli el, hanem azt, hogy az egy fiatal lánytól hangzott el: „A gyerekeknek igazuk van, és ne is hagyják magukat. Azért egy kicsit szomorú vagyok, hogy egy szép, fiatal lány szájából ilyen szavakat hallok.”¹⁹

A hírmédia cikkeivel összehasonlítva a kommentek nagyobb hányadában azonosítható pozitív keretezés. Érdekes módon azonban itt a hangsúly nem a szónok tulajdonságaira és körülményeire helyeződik, mint a negatív keretezés esetében, hanem arra, hogy kik voltak a modortalanság címzettjei. A kommentelők azért támogatják Nagy Blankát, mert a kormánypárt ellen szólalt fel: „Szükségünk van a NAGY BLANKÁKRA – és minden rendszert váltani akaró POLGÁRRÁ!!!”²⁰ Továbbá azért értékelik a gimnazista stílusát helyénvalónak, mert ilyen politikai körülmények között csak ez a hangnem alkalmas autentikus és hatásos üzenetek megfogalmazására: „Ezekkel a rohadékokkal már csak így lehet beszélni. Igazad van Blanka!”²¹

A semleges keretbe kerültek besorolásra azok a kommentek, amelyek relativizálják Nagy Blanka modortalanságát, ugyanakkor nem fejeznek egyértelműen ki sem elutasítást, sem támogatást. Ahogyan azt korábban kifejtettem, a gimnazista felszólalására hasonlóan megosztó hangnemben válaszolt Bayer Zsolt, illetve Bencsik András is.²² A hozzászólók szerint kettős mércét tapasztalni a két megnyilvánulás esetében: „Beszédstílust miért kritizál az akinek a szájából szar folyik folyamatosan?”²³ A hozzászólók továbbá megerősítik, hogy ez ilyen stílusú kifejezésmód általános, ezért sincs igazuk a gimnazistát trágársága miatt támadóknak: „Itt soha senki sem káromkodik? Egyem a kis álszent szíveteket.”²⁴

Összességében a kommentek elemzésének eredményei szerint megannyi különböző indoklás azonosítható Nagy Blanka elutasítását és támogatását illetően, amiben közrejátszik Bayer Zsolt válasza is. A politikai polarizációból kiindulva azonban hibás lenne azt a következtetést leszűrni, hogy a Bayer Zsolt modortalanságának elítélése egyet jelent Nagy Blanka trágárságának támogatásával, mivel ők ketten eltérő politikai attitűdökkel rendelkeznek. Megfigyelhető ugyanis, hogy a publicistát éppen azért ítélik el, mert a Magyar Érdemrend lovagkeresztjének tulajdonosaként, valamint felnőtt férfiként nyilvánul meg a sokak számára normasértő stílusában, ami egy fiatal lánnyal szemben kiváltképp elfogadhatatlan. Ez is alátámasztja, hogy nemcsak a befogadó szempontjából egyénfüggő a modortalanság értelmezése, hanem abban közrejátszik a szónok személye is.

Érdeemes továbbá számba venni, ahogyan a kommentekben megfigyelhető bírálatok tükrözik a hazai hatalmi beszédpozíciókat, kifejezetten a munka értékére és a nők helyére vonatkozókat. Politikai vezetők esetében sem ritka, hogy időről-időre képviselői pozíciójuk előtti munkatapasztalatuk, illetve annak hiánya válik beszédtemává. Mindemellett általánosságban is gyakran hangoztatott nézet, hogy valakit akkor lehet komolyan venni, ha már „letett valamit az asztalra”. A nők ellen irányuló szexualizáló és kirekesztő beszédmód pedig a jelenleg hatalmon lévő politikai elit változatos diszkurzív megnyilvánulásai miatt rendszeresen kerül a média napirendjére és válik a közbeszéd részévé.

Végezetül pedig érdemes figyelmet fordítani arra a számos hozzászólásra, amely igazat ad Nagy Blankának és egyetért a beszéd tartalmával, a stílusát mégis elítéli. Egyesek szerint a Móra Ferenc Gimnázium reakciója is ekképpen értelmezhető: „Azért azt nem árt tisztázni, hogy az iskola nem a vélemény szabadságot vonta kétségbe, hanem az alpári stílustól határodott el.”²⁵

18 Lásd <https://www.facebook.com/444.hu/posts/2213776038684142>.

19 Lásd <https://www.facebook.com/444.hu/posts/2213776038684142>.

20 Lásd <https://www.facebook.com/hvghu/posts/10158057687208532>.

21 Lásd <https://www.facebook.com/444.hu/posts/2213776038684142>.

22 Lásd [atv.hu](http://www.atv.hu): Keményen beleszállt Bencsik András Nagy Blankába, 2019. I. 18., <http://www.atv.hu/belfold/20190118-kemenyen-beleszallt-bencsik-andras-nagy-blankaba>.

23 Lásd <https://www.facebook.com/hvghu/posts/10158038612423532>.

24 Lásd <https://www.facebook.com/Indexhu/posts/2381660455200579>.

25 Lásd <https://www.facebook.com/hvghu/posts/10158022448583532>.

Következtetések

Írásomban a Nagy Blanka által elmondott, trágár kifejezéseket tartalmazó szónoklat keretezését és diszkurzív szankcionálását vizsgáltam a hírmédiában, valamint a Facebookon megosztott cikkekhez fűzött kommentekben. Kutatásomban a politikai kommunikáció állampolgári ágensének modortalan megnyilvánulásának megítélését vizsgáltam. A negatív keretezés esetében azonosítható, a trágárságot elítélő indokok a két ágens részéről eltérőek voltak: amíg a kormánypárti média a gimnazista modortalanságát iskolai teljesítménye miatt szankcionálta, a kommentekben domináns értékítélet az élet- és munkatapasztalat hiányára vezethető vissza. A negatív keretezésként azonosított tartalmak továbbá a szónok személyét (tulajdonságait, körülményeit) helyezték előtérbe, a pozitív keretezésként azonosított hozzászólásokban a támogatás a szónoklat címzettjéhez társult, tehát a kommentelők a rendszer ellen való felszólalás miatt álltak ki a gimnazista mellett. Ez azonban a keretelemzés szakirodalmát figyelembe véve nem jelenti azt, hogy az állampolgárok részéről hozzáfűzött kommentekre ne hatott volna a politika és a média hatalmi beszédmódja. A politikai modortalanság szakirodalmát illetően pedig az esettanulmány rámutatott arra, hogy milyen okokra hivatkozva ítélik normasértőnek az egyes megnyilvánulásokat.

Nagy Blanka tüntetésen elmondott szónoklatát, illetve annak stílusát nem kapta fel a fősodró média, mindössze hetekkel később, a gimnázium állásfoglalását követően került napirendre az eset. Azonban a tüntetés utáni hat hétben egyetlen vezető sajtóorgánium sem számolt be arról, hogy az eseményen Nagy Blanka milyen kritikával illette a túlóratörvényt, ehelyett a szónoklat stílusára fókuszáltak. Maga Nagy Blanka is megjegyezte, hogy „elvitte a fókusz a beszédről, hogy sokan csak a nem szalonképes szavakat emelték ki”.²⁶ Felmerül a kérdés, hogy mi lehet az oka a késleltetett híradásnak és a politika napirendjére történő felvételnek. Korábbi verbálisan agresszív tüntetők példái alapján levonhatjuk a következtetést, hogy a diszkurzív szankcionálás elidegeníthetetlen a politikai erőviszonyoktól és a pártpolitikától. További kutatási irányt jelenthet ennek részletesebb vizsgálata, illetve annak, hogy a támogatás és az elítélés mennyiben függetleníthető a trágárság megítélésétől, és vezethető vissza a beszélő, a címzett és a közönség politikai attitűdjeire.

Szintén további empirikus kutatás alapjául szolgálhat az a kérdésfelvetés, miszerint valóban képes lehet-e egy-egy modortalan megnyilvánulás a politikai kommunikáció bármelyik résztvevőjétől arra, hogy olyanok számára is vonzóvá tegye a politikát, akiktől idegen a politika modoros beszédmódja, ugyanakkor ismerős és kedvelt ez a politikában szokatlan stílus (Lu & Gall Myrick 2016). Vizsgálatra érdemes, hogy ez okozhat-e hosszú távú attitűdváltozást vagy az argumentatív repertoár gazdagodását (Cappella, Price & Nir 2002), és nem csak egy-egy ügyre vonatkozó rövidtávú érdeklődést.

Irodalom

Benson, Thomas (2011): The Rhetoric of Civility: Power, Authenticity, and Democracy. *Journal of Contemporary Rhetoric*, vol. 1, no. 1, pp. 22–30.

Brosius, Hans-Bernd & Peter Eps (1995): Prototyping through Key Events: News Selection in the Case of Violence against Aliens and Asylum-seekers in Germany. *European Journal of Communication*, vol. 10, no. 3, pp. 391–412, <https://doi.org/10.1177/0267323195010003005>.

Cappella, Joseph N., Vincent Price & Lilach Nir (2002): Argument Repertoire as a Reliable and Valid Measure of Opinion Quality: Electronic Dialogue During Campaign 2000. *Political Communication*, vol. 19, no. 1, pp. 73–93, <https://doi.org/10.1080/105846002317246498>.

D’Angelo, Paul (2002): News Framing as a Multiparadigmatic Research Program: A Response to Entman. *Journal of Communication*, vol. 52, no. 4, pp. 870–88, <https://doi.org/10.1111/j.1460-2466.2002.tb02578.x>.

26 Lásd atv.hu: Nagy Blanka az ATV-ben: „Nem bántam meg semmit”, 2019. I. 18., <http://www.atv.hu/belfold/20190118-nagy-blanka-az-atv-ben-nem-bantam-meg-semmit>.

- Entman, Robert M. (1993): Framing: Toward a Clarification of a Fractured Paradigm. *Journal of Communication*, vol. 43, no. 4, pp. 51–8, <https://doi.org/10.1111/j.1460-2466.1993.tb01304.x>.
- Herbst, Susan (2010): The Powerful—if Elusive—Nature of Civility. In Susan Herbst (ed.): *Rude Democracy: Civility and Incivility in American Politics*, pp. 1–30. Philadelphia: Temple University Press.
- Kenski, Kate, Kevin Coe & Stephen A. Rains (2020): Perceptions of Uncivil Discourse Online: An Examination of Types and Predictors. *Communication Research*, vol. 47, no. 6, pp. 795–814, <https://doi.org/10.1177/0093650217699933>.
- Kinder, Donald R. & Lynn M. Sanders (1990): Mimicking Political Debate with Survey Questions: the Case of White Opinion on Affirmative Action for Blacks. *Social Cognition*, vol. 8, no. 1, pp. 73–103, <https://doi.org/10.1521/soco.1990.8.1.73>.
- Lu, Yangin & Jessica Gall Myrick (2016): Cross-cutting Exposure on Facebook and Political Participation: Unraveling the Effects of Emotional Responses and Online Incivility. *Journal of Media Psychology*, vol. 28, no. 3, pp. 100–110, <https://doi.org/10.1027/1864-1105/a000203>.
- Pan, Zhongdang & Gerald M. Kosicki (1993): Framing Analysis: An Approach to News Discourse. *Political Communication*, vol. 10, no. 1, pp. 55–75, <https://doi.org/10.1080/10584609.1993.9962963>.
- Reese, Stephen D. (2007): The Framing Project: A Bridging Model for Media Research Revisited. *Journal of Communication*, vol. 57, no. 1, pp. 148–154, <https://doi.org/10.1111/j.1460-2466.2006.00334.x>.
- Scheufele, Dietram A. (1999): Framing as a Theory of Media Effects. *Journal of Communication*, vol. 49, no. 1, pp. 103–122, <https://doi.org/10.1111/j.1460-2466.1999.tb02784.x>.
- Szabó Gabriella & Farkas Xénia (2021): Libernyákok és OIG. Modortalanság a politikai kommunikációban. *Politikatudományi Szemle*, 30. évf. 1. sz. 60–81. o., <https://doi.org/10.30718/POLTUD.HU.2021.1.60>.
- Van Gorp, Baldwin (2007): The Constructionist Approach to Framing: Bringing Culture Back In. *Journal of Communication*, vol. 57, no. 1, pp. 60–78, <https://doi.org/10.1111/j.0021-9916.2007.00329.x>.

Abstract in English

The discursive sanctioning of political incivility in the Blanka Nagy case

Blanka Nagy, a high school student spoke up at a protest organised against the Hungarian overtime law in 2018. In her speech, she uttered profanities against the ruling political elite. This paper explores a case of incivility that broke the norms of political communication, while discussing the context-dependency and politically motivated nature of discursive sanctioning. It employs the methodology of frame analysis and studies how the most visited news media outlets and the comments under the news articles shared on social media framed and discursively sanctioned the high schooler and her profanities. Its findings suggest that the positive framing of the incivility can be tied to the addressees of the speech, while the negative framing can be connected to the attributes of the speaker.

Keywords: Blanka Nagy, discursive sanctioning, framing, incivility, news media, political communication, profanity, social media

Egres Dorottya egyetemi tanársegéd a Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem Filozófia és Tudománytörténet Tanszékén. Kutatási területe az érvelélmélet és a politikai kommunikáció. Disszertációját (*Makroszkóp alatt Paks II vitája: Argumentatív stratégiák és koalíciók az atomenergia diskurzusában*) 2021-ben védte meg az ELTE Filozófiatudományi Doktori Iskolájában.